

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

ULUSLARARASI BAKALORYA PROGRAMI

TÜRKÇE A DERSİ

BITİRME TEZİ

“NASIL BİR MODERNLEŞME”

Öğrencinin Adı-Soyadı: Gizem Yağmur

Danışman Öğretmen: Abdullah Şahin

Diploma Numarası: 001129-0109

Sözcük Sayısı: 3713

Araştırma Sorusu: Tahsin Yücel'in "*Gökdelen*" adlı yapıtında "*Modernleşme*" ve "*Toplumsal Değerlerde Yozlaşma*" olguları nasıl ele alınmıştır?

ÖZ (ABSTRACT)

Uluslararası Bakalorya Programı, Türkçe A dersinde ele alınan bu tezde, Tahsin Yücel'in "**Gökdelen**" adlı yapıtı ve yapıtın ana izleği olan "*Değişim, Gelişim ve Modernleşme'nin yanlış anlaşıldığı ve uygulandığında Topluma Etkisi*" neden ve sonuçlarıyla incelenmiştir. Günümüzde de hem özelleştirmeler yapılmakta, hem de çevremizde geçmişe göre alışık olmadığımız büyüklükte binalar yapılmaktadır. Yapıt 2073 yılını anlatırken bugünkü durumla da ilişkisi ilgimi çekti. Bu tezin amacı, geçmiş ve modern yaşam arasındaki geçişte, bireylerin tutum ve davranışları ile gelişen süreçlerin kendi hayatlarında nasıl bir değişime neden olduğunu incelemektir. Beş bölümden oluşan tezin birinci bölümünde, toplumun geleneksel ve modern algısı ele alınmış, modernleşmenin tek yönlü değerlendirilip yalnız mimari olarak gelişme yanılığı, odak figürü olan yapıtın adında vurgulanan **Gökdelen** ve **Mimar** karakteri Temel Diker ile diğer önemli figür olan Can Tezcan etrafındaki gelişmeler **Geçmişten Duyulan Hoşnutsuzluk** olarak incelenmiştir. İkinci bölümde ise Toplumsal **Kimliđi** ve **Geleneksel Yapıtı** dikkate almadan Batı'dan esinlenerek yapılmaya çalışılan bir Modernleşme **Batı Özenticiliđi** olarak incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise toplumsal dönüşümün yarattığı sonuçlar olarak, **Sosyal Düzendeki Bozulmalar ve Yozlaşma ile Doğadan Uzaklaşma**; Dördüncü bölümde ise toplumu oluşturan bireylerin umudu ve direnişini yapıtta önemli bir odak figür olan **Yılkı Atları** ile **Direnış** olarak incelenmiştir. Tezin sonucunda diğer önemli bir odak figür olan Hikmet Şirin gibi toplumun bir gün yanlış modernleşmeye tepki verebileceği gösterilmiştir.

Sözcük Sayısı: 207

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	3
1. GEÇMİŞTEN DUYULAN HOŞNUTSUZLUK.....	3
1.1. Geçmiş ve Modern Hayat Kavramları.....	4
1.2 Mimar Karakteri.....	5
2. BATI ÖZENTİLİĞİ.....	5
3. SOSYAL DÜZENİN BOZUKLUĞU VE DOĞADAN UZAKLAŞMA.....	6
4. DİRENİŞ.....	9
SONUÇ.....	10
KAYNAKÇA.....	11

GİRİŞ

Doğa'nın ve doğal yaşamın bozulduğu, anılarda kaldığı, teknolojinin geliştiği, gökdelenler şehrine dönüşen 2073 yılı İstanbul'unda romanın kahramanı Can Tezcan, Türkiye'nin önemli ve ünlü avukatlarından biridir. Can Tezcan'ın en önemli müvekkili Temel Diker ise İstanbul'u yalnızca gökdelenlerden oluşan bir şehre yani New York'a ama ondan daha güzel ve daha modern bir kente dönüştürmek isteyen bir müteahhittir. Hikmet Şirin ise Cihangir'de gökdelenler arasında kalmış son bahçeli evde anıları ve kedileri ile yaşayan ama Temel Diker'in evinin yerine gökdelen dikme önerisine direnen biridir. Roman, suçsuz olduğuna inandığı ve iki yıldır tutuklu olan arkadaşının tahliyesini sağlayamayınca, yargının artık adalet dağıtan bir şey olmaktan çıktığını, düşünen Can Yücel'in, yasalarla istediğini tam elde edemeyen Temel Diker' in de desteğini alabilmek için bir gazetenin köşe yazarı Cüneyt Ender üzerinde yazdırılan bir köşe yazısı ile ortaya attığı bir tasarı etrafında gelişmektedir. Romanın ana karakterleri olan Can Yücel, Temel Diker ve Hikmet Şirin'in tutkuları ve direnişleri toplumun geçmişi ile bugünü gözler önüne sermekte, geleceğin şekillendirilmesinde güçlünün ve bireysel menfaatlerin nasıl etkin olduğu gösterilmektedir. Marksist bir gençlikten gelen Can Yücel'in bir yandan bugünkü geldiği başarılı ve maddi olanaklara sahip olduğu yaşam tarzı, diğer taraftan yakın arkadaşına haksızlık yapıldığına inandığından yargının bile özelleştirilmesini düşünebilecek noktaya gelmesi, geçmiş yaşamını hatırlatan Rıza Koç karakterinin ortaya çıkması, eşi Gül Tezcan ile toplumdan kopuk yukarılarda sürdürdükleri üst düzeydeki yaşamda Yılkı İnsanları'nı duyunca şaşkınlıkları, doğru bildikleri her şeyin gittikçe tartışılır duruma gelmesi;Aslında anne sevgisi altında geçmişinin etkisini üzerinde taşıyan ama modernleşmeyi ve önünde engel gördüğü eskiyi ve geçmişini yıkıp yok etmeyi

hedeflemiş Karadenizli Temel Diker'in, devasa gökdelenlerin altında bahçe içerisinde anıları, ağaçları ve hayvanları ile yaşamayı seven Hikmet Şirin karşısında duygusal bocalaması; yönetimi temsil eden Başbakan Mevlüt Doğan karakteri ile de gücün ve sonunda yargının bile bireysel menfaatler için nasıl kullanıldığı, ülkenin gelişmesi ve modernleşmesi yolculuğunda nelerin tercih edilmesi karakterler üzerinden ironik biçimde anlatılmıştır.

1. GEÇMİŞTEN DUYULAN HOŞNUTSUZLUK

“Gökdelen” adlı yapıtta toplumsal yozlaşmayı oluşturan birçok etmene yer verilmiştir. Bu etmenlerin başında “*duyulan hoşnutsuzluk*” yer alır. Bunun başlıca nedeni ise, toplumu kendi inandıkları görüşleri ve çıkarları yönünde dönüştürmeye çalışanların, toplumun çevreleriyle birlikte yaşadıkları alışkanlıklarının ve geçmişlerinin bu dönüştürme çabalarına bir engel olduğunu görüp, bunları toplumda bir hoşnutsuzluğa dönüştürmek ve yeni düzenin içinde yer almaları halinde kendi menfaatlerinin artacağı yönündeki ikna çabaları ve bundan etkilenen insanların sayısının artmasıdır. Yapıt boyunca bu toplumsal dönüştürülme sancısı eski binaların yeni binalara dönüştürülmesi üzerinden işlenmiştir. Yapıtta ana karakterlerden biri olan Temel Diker figürü üzerinden yansıtılan geçmişi tamamen yıkıp yeni bir gelecek yaratma isteği ve tutkusu anlatılmıştır. Temel Diker'e göre, İnsanların Doğa ile birlikte ve onun içinde yaşamaları yerine, gökdelenlerin içinde ve üst katlarında oluşturulan yeni yaşam standartlarında doğanın olumsuz etkilerinden - mikrop, virüs gibi –korunmuş sterilize ortamlarda yaşamaları gerekir. Bunu da insanların yaşam hakkı olarak algılamaktadır. Bahçeli ve içinde meyve ağaçları olan kedi beslenen bir ev onun için gökdelen yapabilmesinin önünde arazi kaybına neden olan gereksiz bir alışkanlıktır. Orada ailenin hatıralarının olması ve o hatıraların eve değer katması yerine Hikmet Amca'nın kedileriyle birlikte gökdelen üstünde daha güvenli olarak yaşayabileceğini önermektedir. Temel Diker'in inatçı kişiliği ve istediği her şeyi gerçekleştirme azmi, çevresindeki insanların yaşadıkları toplum ve kültürün temel değeri olan geçmişlerini etkilediği gözlenmektedir. Oluşturmaya çalıştığı yeni düzen ve

modern yaşam algısı, halkın önemli bir kısmını etkileyebilmekte ve bu insanların kendi değerlerini hiçe sayıp, Temel Diker'in oluşturduğu modern yaşam algısına bilinçsiz bir şekilde uyum sağlamaya çalışmalarına yol açabilmektedir. Geçmişten duyulan hoşnutsuzluk şu başlıklar altında incelenebilir.

1.1.Geçmiş ve Modern Hayat Kavramları

Yapıtta geçmiş yani geleneksel yapı ile oturtulmaya çalışılan modern hayat kavramı arasında bir kutupluluk vardır. Bir yandan toplumu bugünlere taşıyan toplumsal bir geçmiş var. Diğer yanda ise modern yaşama geçiş altında her şeyin kendi görüşleri ve çıkarları doğrultusunda yeniden şekillendirmeye çalışan, toplum için en iyisini kendilerinin düşündüğünü ve yaptığını kabul eden bir yönetim anlayışı var. Geçmiş ve bugün arasında sürekliliği sağlayan bir geçiş yerine eskiyi reddederek bir kutupluluk oluşturulmaktadır. Yapıtta Temel Diker figürünün bakış açısından oluşturulan geçmiş kavramı toplumu geriye iten; modern yaşam kavramı ise toplumu ileriye götüren, Batılı ve Yenilikçi bir tarz olarak sunulmaktadır. Temel Diker'in oluşturmaya çalıştığı yeni İstanbul Kavramı içerisinde eskiye ve geçmişe dair hiçbir kalıntı, hiçbir iz görmek istememesinin temel nedeni ise geçmişin onları geleceğe ve modern hayata ulaştıramayacağını, hedeflerini gerçekleştirirken bir engel olacağını ve diğer devletlerin seviyelerine erişemeyeceğini düşündüğü içindir.

“O kış kadar evle bahçe benim on altı gökdelenimin Manhattan'daki gibi düz sıralar oluşturmasını engelliyor. Biliyorsun, iki yıldır bekliyorum. Bu yıl en az bir düzine tarihsel yapıyı yıkma izni aldım. Ama bu inatçı morukla başa çıkamıyorum bir türlü. O ev tarihsel bile değil. Bence büyük bir haksızlık bu, hem bana, hem İstanbul' a haksızlık“ (Yücel,37)

Can Tezcan bu kez kendini tutmaya çalışmadı. *“Her şeyi düşünmüşsün”* dedi, *“Seninle başa çıkılmaz. Ama Topkapı Sarayı'ndan ne istiyorsun ki? Tarihimizin en önemli tanıklarından*

biri, hem de çok güzel.’’ ‘‘Olabilir, ama benim kafamdaki İstanbul’ un bütünlüğünü bozuyor’’ dedi (Yücel, 50)

Yaratmaya çalıştığı çağdaşlaşma fikri içinde değiştirmeye çalıştığı İstanbul görüntüsü sadece tekdüze bir görüntüdür. Planladığı hayat ve değişim, içinde hiçbir farklılığı, hiçbir kültürel ve geleneksel değeri içermemektedir

Temel Diker’in olaylara bakış açısı, çevresindeki değerleri algılayışı ve geleceğe yönelik hedefleri, her şeyin bedelini ödeyerek yapabileceği yöndedir. Tarihsel yapıları bile bir şekilde yöntemini bulup yıkabilen Temel Diker’in bu bakışı (Yücel, 93), iktidarı devirelim gibi bir konuşmada *‘‘Ben varım’’ ‘‘Ücreti neyse öderim’’* cevabında yatmaktadır. Yaşlı Hikmet Bey’in geçmişinde yaşadığı ve hala taşıdığı değerlere bağlılığı nedeniyle evini vermemesi direnci, Temel Diker’in gözünde geçmişi ve geçmişe bağlılıkları yıkarak ancak hayallerini gerçekleştirebileceği saplantısını oluşturabilmektedir.

Temel Diker, çağa uyum sağlayabilmek için en kısa yolu seçmiştir. Geçmişi tamamen hafızalardan silip her şeye yeniden başlamak istemektedir. Yeni bir düzeni oturtmak için geçmişi yok ederse ortaya çıkabilecek problemleri düşünmemektedir. Bu hırsı, azmi, fevri tavırları ve maddi durumunun güçlü oluşu onun istediği her şeyi yapabilmesini sağlamaktadır. Halk, birbirinden geri kalmamak ve yeni düzenin dışına çıkmamak için ellerindeki bütün evleri, arsaları Temel Diker’e vermektedir. Kendi geçmişlerinden bu kadar kolay vazgeçmeleri bir tek Temel Diker’in değil, halkın genelinin çağdaşlaşma ve çağa uyum sağlama kavramlarını yanlış algıladıklarını göstermektedir. *‘‘Bir daire için veremeyecekleri bir şey yok. Bir alan bir daha alıyor’’ (Yücel, 52)*

1.2.Mimar Karakteri

Yapıt boyunca toplumsal yozlaşma olgusu ve toplumun içinde bulunduğu değişim süreci irdelenmiş ve bu süreci sürükleyen ana karakter olarak bir mimar seçilmiştir. Yapıtta ele

alınan ana konu toplumun geçirdiği hızlı değişimdir. Eleştirel şekilde yansıtılan modern yaşam kavramının yanlış algılanışı, değişimin görüntüde değil insanların zihninde ve ruhunda olması gerektiğini göstermektedir. Mimarlar, eskiyi yıkıp yerine daha yeni ve daha modern yapılar oluştururlar. Yapıtta da asıl eleştirilen izlek eskisinin bilinçsizce silinmesidir ve bu yüzden adı ve soyadı ile da yaptıklarının uyuştğu bir mimar karakteri, Temel Diker kullanılmaktadır.

“Niyorklu epey bir süre New York’ takileri örnek alan birtakım gökdelenler diktikten sonra, 2068 başlarında, daha da dizgesel olmayı seçmiş uzmanlarının uzun ve çok yönlü çalışmalar sonunda, büyüklükte, yükseklikte ve yapım hızında New York gökdelenlerine ‘taş toplatan’ bir örnekçede karar kılmış, İstanbul’ u yalnızca bu gökdelenlerden oluşan bir benzersiz kent yapmaya karar vermişti” (Yücel, 39-40)

Temel Diker, kendi düşüncesine ve zevkine göre İstanbul’u en baştan oluşturmak istemektedir. Fakat oluşturmaya çalıştığı köklü değişimi sadece mimariyi değiştirerek oturabileceğini düşünmektedir. Oysa değişimin köklü olabilmesi için öncelikle halkın zihin yönünden değişmesi, gelişmesi ve modernleşmesi gerekmektedir. Temel Diker figürü mimar olmasına karşılık eğitimi ve bilgi düzeyi yetersizdir. Bütün hayalinin temelinde ise Batı’ ya duyduğu özentiyatmaktadır. Bu amaçla halkı bilinçsizce, temel değer yargılarını ve kültürünü bile bilmediği bir toplumun kopyası haline getirmeye çalışmaktadır. Bu da yapıtta, Özgürlük Anıtı üzerinden gösterilmektedir. Özgürlük Anıtı’nın ne anlama bile geldiğini bilmeden aynısını İstanbul’ a inşa etmek istemektedir. Temel Diker’in Özgürlük Anıtı’nı hazırlayanın bir “Heykeltıraş” olduğunu bile bilmemesi giriştiği işi ne kadar bilinçsizce yürüttüğünü yansıtmaktadır. Toplumun çağa uyum sağlayabilmesi öncelikle bilgi ve bilgi birikimini artırmakla olur. Yapıtta çağa ve diğer devletlere uyum sağlayabilmek ve hatta geçebilmek için bunu görüntüler dünyası olarak algılayıp, yalnız dışını değiştirip içini yani özünü değiştirmezsen oluşacak dönüşümün toplumsal temelsizliği gösterilmektedir ve yapıtta adıyla,

soyadıyla sembolik düzlemde uyumlu bir mimarın kullanılması da bu yüzden ironiktir. Temel Diker' in bütün çabası temelsizdir.

2. BATI ÖZENTİLİĞİ

“Gökdelen” adlı yapıtın en temel izleklerinden biri Batı özentiliğinin toplumu nasıl etkilediğini göstermektir. Eleştirel bir dil ile yansıtılan yanlış Batılılaşmanın toplumu yanlış bir algı içine sokup geçmişlerinden koparışı anlatılmaktadır. Temel Diker adlı figür, toplumda yanlış Batılılaşmayı ve Batı özentiliğini yansıtmaktadır. Eski yapıları yıkıp yerlerine tekdüze gökdelenler inşa etmek istemesi ve bu konudaki hırsı, yanlış ve bilinçsiz bir şekilde Batılılaşmaya ve modernleşmeye çalışmanın bir örneğidir. Her toplumun kendine ait gelenekleri ve kültürleri, onların yaşayış biçimlerini de etkilemektedir. Yapıtta da görüldüğü üzere kendi toplumumuz ve Batı toplumları arasında büyük bir fark vardır. Temel Diker, gelişmenin önemini göstermeye çalışırken bir yandan da toplumun gelişim kavramını nasıl yanlış algılayıp, boş yere çaba harcadığını göstermektedir. *“Sarayburnu’ da o heriflerininkinden üç dört kat daha büyük bir Özgürlük Anıtı dikeceğim...” (Yücel, 48)* Temel Diker modernleşmek ve çağdaşlaşmak için yüzeysel görüntüleri taklit etmeyi hedeflemektedir.

Özgürlük Anıtı'nın, o toplum için ne ifade ettiğini, neyi simgelediğini, özgürlük yoksa özgürlük anıtının anlamsızlığını bile bilmeden, anıtı sadece çağdaş hayatın bir sembolü olarak görmektedir. Kendi kültürünü ve geçmişini silerek, yerine başka bir kültürün eserlerini dikmek, toplumsal yozlaşmanın, kendi değerlerini özümseyememenin bir göstergesidir. Temel Diker, batılılaşmanın, batıya tıpatıp benzemenin onları toplum olarak diğer milletlerin önüne geçirebileceğine inanmaktadır. *“Ben bu İstanbul’ u ikinci bir New York yapmaya çalışıyorum” (Yücel, 37)* Temel Diker yaşadıkları kenti New York gibi tasarlamayı hedef seçmiştir. Kendi ülkelerini de ikinci bir New York gibi oluşturmasını istemesinin en büyük

etmeni de batıya olan hayranlığıdır. Temel Diker gibi çoğu insan modernleşme algısını yeni yapılar inşa etmek, doğadan olabildiğince uzaklaşmak olarak anlamaktadır.

“...alabildiğine çirkinleştirip kirletilmiş kentin o karışık yollarından o birbirlerinden çirkin yapılarından kurtarılarak bir baştan bir başa gökdelenlerle donatılması kesinlikle doğru, kesinlikle gerekli bir şeydir, kenti ve insanlarını özgürleştirecek bir tasarıydı” (Yücel, 71)

Can Tezcan bile yüz yirmi yedinci kattaki dairesine çıkarken Temel Diker’in tasarımının doğruluğunu teyit ederek, kendi önerdiği Yargıyı Özelleştirme Tasarısı’ da övüldüğünden, Niyorklu’nun tasarılarının övülmesi halinde yüzünde oluşan mutluluk gülümsemesini hatırlayarak, kendiside mutluluktan gülümseyebiliyor.

Yapıtta, modernleşmenin yanlış anlaşıldığını göstermek için insanların bakış açıları ve söylemleri onların ağzından doğrudan aktarılmıştır. Temel Diker gibilerinin kent bir baştan bir başa gökdelenlerle donatılınca insanların daha fazla özgürleşeceğini düşünmeleri, özgürlükten ne anladıklarını göstermektedir. Daha fazla ve tek tip gökdelenlerin yapılması, insanların kendi zevkleri üzerine düşünmelerini kısıtlayacak, tek tip olması da insanların seçme ve seçebilme hakkını ortadan kaldıracaktır. Yönetenlerin ve Temel Diker benzeri güç sahibi kişilerin, kendilerince toplumun daha fazla özgürleşebilmeleri için yaptıkları değişiklikler insanların hayatını daha fazla kontrol altına almakta ve özgürlüğünü kısıtlamaktadır. Aynı zamanda hızla yayılan bina yapımı insanların hayattan biraz daha uzaklaşmasına ve kopmasına neden olmaktadır. İnsanlar batılılaşma uğruna çevredeki her yeri bina ile döşemektedir. *“Çalışma hayatında insanların yerini makinelerin alması, diplomasız insanların doğaya sığınmaları, doğanın kurumaya başlaması, insanların her şeyden çok çöp üretmeleri ve kaynakların kısıtlılığı karşısında Amerika Birleşik Devletleri’nin bile insan sayısını azaltmaya gizliden gizliye başladığı” (Yücel, 201)* bilgilerini duyan Can Tezcan bile şaşırabilmektedir. *“Dün babam bir zamanlar insanların denizde yüzdüklerini anlatıyordu, yeğenim bizimle dalga geçtiğini sandı” (Yücel, 202)* Yapıtta gelinen noktayı daha iyi

anlayabilmemiz için artık denizler de yüzebilmenin bile kirlenme nedenli nesillerdir unutulduğu ironik bir biçimde ele alınmıştır. Batılılaşma öncelikle zihnin ve aklın gelişmesiyle olmaktadır. Batılılaşmak, çağdaş toplumlar seviyesine ulaşmak ve yeni dönemin teknolojisinden ve biliminden geri kalmamaktır. Batılılaşmak yani çağdaşlaşmak, yapıtta ele alındığı gibi dış görüntüyü ve mimariyi değiştirmek, orada yapılan yanlışlıkların farkına varmamak değildir. Yapıtta, yanlış görüleni anlatılarak doğrunun önemini gösterilmekte, asıl gelişmenin akılda olması gerektiğini anlatılmaktadır.

3. SOSYAL DÜZENİN BOZUKLUĞU VE DOĞADAN UZAKLAŞMA.

Yapıtta toplumsal yozlaşmanın temeli sosyal düzendeki bozukluklar olarak ileri sürülmektedir. Halkı yönetenlerdeki yalnız kendi çıkarlarını düşünme ve buna göre karar alma, sistem kurma ve değiştirme hırsı, halkın bu gidişata bir şey yapamaması sonucu sosyal düzende bozukluklar meydana gelmektedir. Sosyal düzendeki bu bozukluklar neden ve sonuçlarıyla yapıtta yer almaktadır.

Yapıtta görülen doğadan uzaklaşma ve gökdelenlerde yaşama algısı bir başka toplumsal yozlaşmaya, insanların birbirinden ve doğadan kopmasına neden olmaktadır. *“Öyleyse, çözüm yeryüzü düzeyinden elden geldiğince uzaklaşıp gökdelenlerin temiz ortamında yaşamak gerekir” (Yücel, 43)* Yapıtta, bir zıtlık yaratılarak insanların yaşam olgusundan uzaklaşması, doğadan kopuşları gösterilmektedir. İnsanlar doğaya bağımlıdır ve her zaman en temiz ve en saf doğanın sunduklarıdır. Oysa yapıtta Temel Diker gibi toplumda gücü temsil edenler, insanları doğadan koparmaya çalışmakta, doğayı kirli bir yer olarak göstererek, insan eliyle yapılan yapay doğallıklara yönlendirmektedirler. *“Niyorklu’ ya göre her şeyin ölümcül mikroplar taşıdığı bu ortamda yer düzeyinden ne kadar uzaklaşırsak, yani ne kadar yukarı çıkarsak, o kadar güvende oluruz. Bence doğru bir çözüm bu” (Yücel, 204)* İnsanlar, toplumdan uzaklaşmaya başlamakta, kendilerini doğadan soyutlamaktadırlar. Ne kadar yukarı

çıkarsak o kadar güvende oluruz cümlesinde yukarı çıkmak, doğadan ve doğal yaşamdan olabildiğince uzaklaşmayı çağrıştırmaktadır. Doğadan uzaklaştıkça daha güvende olma ironisi insanların içinde bulunduğu sosyal düzenin ne kadar değiştiğini, doğa sayesinde var olan, doğaya bağımlı insanların, doğadan kaçtıklarını göstermektedir.

Yapıtta sosyal düzenin bozulmasının bir diğer etmeni ise halkı yönetenler yani hükümetin başındaki insanlardır. Toplumu düzene sokması, toplumun huzur ve refahı adına çalışması gereken insanların kendi çıkarları yani para uğruna halkını ve ülkesini düşünmeden aldıkları kararlar ve yaptıkları anlatılmaktadır.

Gerek yöneticilerin gerekse insanların kendilerine sunulan ve yapıtta gökdelen ile simgelenmiş bu menfaatlere sahip olabilmek için nasıl doğrulardan sapabildikleri görülmektedir. Yazar toplumu yönetenlerin yaptıkları yanlışlıkların, nasıl sosyal düzendeki bozukluklara ve toplumsal yozlaşmaya yol açtıklarını göstermektedir. *“daha büyük bir makam arabası karşılığında satın alınmış yargıç ve savcılar da çok gördük, ama bu kadar fazla, böylesi hiç görülmedi” (Yücel, 19) “Sanıkların eski gönül işleri, okullarından aldıkları diplomalar, kurumlarından aldıkları ödül ve nişanlar bile suç kanıtı sayılacak anlaşılan: suçsuzluk bir düş oldu artık” (Yücel, 19)*

“...suçsuzluğun da bir suç olduğunu öğrenmeye başladık” (Yücel, 21) Halkın, suçsuz olsa bile cezalandırıldığı, suçlu konuma itildiği bir yapı içerisinde söz hakkı olmaması ve artık durumu kabullenışı, adaletin yozlaşmasını ve adaletin olmadığı düzende de kaçınılmaz olarak devletin yozlaşmasını artırmaktadır. *“Ama şimdi yaklaşım değişti, hükümete ters düşen kişilerin varını yoğunu ellerinden alıp kendilerini içeri atıyorlar” (Yücel, 26)* Öğrencilik yıllarını devrimci eylemler içinde geçirmiş ama başarılı bir eğitim sonrası ülkenin en tanınmış avukatlarından biri olmuş ama bir yandan da geçmişi ve o dönemdeki arkadaşları ile de bağını koparmamış Can Tezcan, hükümetin içinde bulunduğu durumu ve hükümetin başındaki

kişilerin kendi düşünceleri dışında görüşe sahip olanlara yaptıklarını en iyi bilen, çevresindeki gerçeklerden haberdar bir figürdür. Hükümetin, kendi fikirleriyle çelişen insanları susturmak için ortadan kaldırıp, hapishanelere tıkmalarını eleştirel bir dille aktarmaktadır ve sosyal düzendeki büyük problemin hükümet ve başındaki insanlar olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda Can Tezcan figürünün en yakın arkadaşının da bu düzen tarafından içeri atılması, Can Tezcan'ın yapıt boyunca bütün uğraşısının temeli olmaktadır. Can Tezcan'ın da böyle bir durum içinde bulunması, hükümetin tüm kötü yanlarının ve yapılan tüm yanlışlıkların daha iyi gösterilmesinde etkili olmaktadır. Hükümet halkın kendi düşüncelerinden farklı bir şey düşünmelerini istememekte ve halkı farklı düşündürmeye yönlendirebilecek her türlü şeye karşı çıkmakta ve kendi kontrolleri altına almaktadır. Bunların başında da basın ve yayın organları gelmektedir. Can Tezcan, Yargının Özelleştirilmesi Tasarısı'na destek almak için gittiği Küre Gazetesi köşe yazarı ve tanıdığı Cüneyt Ender'in *“Bilirsin, hiç şakaları yoktur; köşemden atılmam için Mevlüt ağanın bir telefonu yeter”* sözü bu baskının bir yansımasıdır (Yücel, 58). Mevlüt Ağa diye bahsedilen başbakanın –seçilmiş bir başbakan olmasına rağmen bir kabile lideri gibi davrandığı gözlenebiliyor. Örneğin: Adalet Bakanı Veli Dökmeci'nin *“Bıçakçılar davasındaki mahkemeyi özel olarak başbakanın kurdurduğunu ve yargıçları da kendisinin atadığını”* söylemesi (Yücel, 100), toplumda özgürlüğü ve halkın huzurunu sağlaması gerekirken, kendi fikirlerini savunmayanları, elindeki gücü yasal olmayacak bir şekilde kullanıp o kişiye zarar vermesi sosyal adaletsizliğin bir yansımasıdır. *“Okumaya başının pek hoş olmadığı bilinen başbakan”* (Yücel, 82) Aynı zamanda toplumu yöneten ve halkı temsil eden bir başbakanın, okumakla pek arasının olmaması daha doğrusu ihtiyaç duymaması da toplumun bilgiden uzak yönetmesinin bir göstergesidir. *“Avrupa ve Amerika'nın dümen suyundan gitmeyi kutsal bir görev sayıyor, bu arada yandaşlarını zengin etmeyi birincil görev olarak benimsiyordu”* (Yücel, 94) Hükümet'in batılı toplumları adım adım takip etmesi ve her hareketlerini uygulamaları hükümetin kendilerine ait kültürel

değerleri hiçe saymaları ve bu yolda ilerlerken tüm toprakları, malları yandaşlarına satmaları toplumsal yozlaşmanın en belirgin halidir.

Yapıttaki ana karakterlerden biri olarak işlenen Can Tezcan ile geçmişleri ortak ve yakın dostu olarak belirtilen Cüneyt Ender, geriye dönüş tekniğiyle kendilerini eski devrimciler olarak hatırlamalarına rağmen bugün yaptıklarını ve yapacaklarını devrim olarak niteleyip kendilerini rahatlatma çabasındadırlar. Her ikisi de düzenin insanı nasıl değiştirdiğinin tipik örnekleridir. Toplumun dönüştürülmesindeki yozlaşmada önemli rol oynamaktadırlar. Rıza Koç ise öğrencilik yıllarındaki fikirlerini ve yaşamını olduğu gibi devam ettirmektedir.

Yapıtın ana konusu olan ve sosyal adaletin yok oluşunun kanıtlarından biri de mahkemelerin özelleştirilmesi çalışmasıdır. Yargının özelleştirilmesi konusunda yöneticilerin ve diğerlerinin ne anladıkları, beklentileri ortaya konulmaktadır. Can Tezcan arkadaşını içeriden çıkarabilmek için, Temel Diker ise istediği gökdeleni dikme iznini alabilmek için yargının özelleştirilmesini istemektedirler. Yargının bu kadar değerli olmasına karşın birkaç kişi kendi hedefleri için böyle bir işe girişmektedirler. Yapıtta karakterler için seçilen adlar, kişilik özelliklerini yansıtarak içinde buldukları hallere alaycı bir yaklaşım katmaktadır. Temel Diker' in adının, tek amacı olan eski mimarileri yıkıp, temellerine yeni gökdelenler dikmek istemesini; Can Tezcan'ın ise arkadaşını kurtarmak uğruna ölçüp biçmeden, çok ani bir şekilde tezcanlılıkla yargıyı özelleştirmeye karar vermesini temsil etmektedir. Can Tezcan'ın verdiği bu ani karar sosyal düzenin ve adaletin iyice sarsılmasına yol açmaktadır. “*Özelleştirilmedik ne kaldı ki, dostum? Şimdi polisler, subaylar bile patronların okullarında yetiştiriliyor. Yargı neden patronlarımızın güçlü ellerine bırakılmasın ki?*” (Yücel, 46). Yapıt içerisinde, adaletin geldiği konum görülmektedir. Hükümet, kendi istediklerini gerçekleştirebilmek ve toplumu kendi istedikleri şekilde yönetebilmek için her şeyi satın almakta, özelleştirmektedir. Patronların güçlü ellerini kullanması düşünülen çelişkiyi göstermektedir. Adalet, tarafsız ve eşit bir düzeni sağlaması gerekirken halkın kendi isteği ile

adaleti patronlara teslim etmesi, tüm güç dengelerini yıkacağını, güçlü ve parası olanın sözünün geçeceği ve her istediğini yaptırabileceği bir düzen meydana getirilmektedir

“Her şey yönetimin, yönetimin bile değil, hükümetin başındaki adamın iki dudağı arasında”

(Yücel, 59).

Yapıtta, ülke gerçekliği göz önüne serilmektedir. Yaşadıkları dönemde, düzenin işleyişini ve baştaki insanın nasıl her şeyi yönetebildiğini göstermektedir. *“... yok pahasına sattılar, hem de bunu bir övünç konusu yaptılar”* **(Yücel, 48)** Devleti yöneten kişilerin, para uğruna her şeyi yaptıklarını, her şeyi sattıklarını ve halkın buna göz yummaktan başka bir şey yapamadığını anlatmaktadır. Yapıtta, hükümetin halkın yararına çalışmak yerine halkı soyduğunu, bir de özelleştirme rüzgârı içinde her kurumu yabancılara sattıklarına değinilmektedir. Halkı bu şekilde sömüren bir düzen içerisinde, toplumsal düzendeki problemler artmaktadır. Yargının adaletli bir şekilde yönetilebilmesi için bu işten bir çıkarı olmayacak, sadece halkın huzurunu sağlamayı hedefleyen devlete ait olmalıdır. Fakat değişen devlet düzeni, insanların neye güvenip neye güvenemeyeceklerini sorgular duruma getirmekte, para uğruna yargıyı satan ve kullanan devlete olan güven sarsılmaktadır. Yargının özelleştirilmesi ile de insanlar devlet yerine yargıyı kendi davaları için kullanan özel kurumlara, patronlara güvenmeye başlamaktadır. Bu da toplumun içinde bulunduğu çaresizliği göstermektedir. Yapıtta da görüldüğü üzere devleti yönetenlerin halk uğruna çalışmadıkları sürece toplumda sosyal düzen, adalet ve adalet duygusu bozulmaktadır.

4. DİRENİŞ

Yapıtta yer alan en büyük sorunlardan biri olarak, eskinin kendilerini gerileteceği, modernleşmek için yeni ve çağa uygun düzenlemeler yapılması gerektiği, içinde yaşadıkları toplumun düzenini, mimarisini ve kültürünü tamamen yıkararak, yerine yeni bir düzen, yeni bir yaşam yaratılması düşünülmektedir. Yaratılacak olan bu yeni düzende, öncelikle eskileri

tamamen silinmesi, tüm geleneklerin ve kültürün yıkılması düşünülmektedir. Bu yenilenme hareketlerinde çoğu insan, sahip oldukları değerleri kaybettiklerini görememektedir. Yapıtta eleştirel bir yaklaşımla ele alınan yanlış bir şekilde modernleşme çabaları toplumu, sahip oldukları geçmişlerinden de ayırmaktadır. Bu değişime karşı direnen, sonuna kadar fikrinden vazgeçmeyen Hikmet Şirin, toplumdaki değerlerin ve kültürün bir temsilcisi olarak yansıtılmaktadır. “... kendisi satmamakta direniyor, önerilen baş döndürücü rakamlar üstünde düşünmek bile istemiyor” (Yücel, 40) Paranın bu kadar çok önem kazandığı bir toplumda Hikmet Şirin’in parayı reddetmesi ve evinden çıkmaması kendi geleneksel değerlerine verdiği önemi, değişen düzenin karakterin kişiliğini değiştiremeyeceğini göstermektedir. “Bu ev bana kardeşimden kaldı, iki oğlum burada doğdu, karım buraya gelin geldi ve burada öldü, tüm dünyayı da verseler, satmam” (Yücel, 41) Bu ev, Temel Diker için bir hırs olmak dışında Hikmet Şirin için tüm geçmişi demektir. Bazı anıların ve hatıraların, her şeyden daha değerli olduğu, para ile satın alınamayacak değerlerin olduğunu göstermektedir. Temel Diker, toplumun geçmişlerini silip, onlara yeni bir gelecek oluşturmak, her kesi aynılaştırıp, tekdüze bir görüntü elde etmek ve farklılıkları yok etmek istemektedir. “... birbirinin aynı olacak, aynı çizime göre, aynı yükseklikte, aynı genişlikte” (Yücel, 64) İnsanları böyle bir düzen içinde yaşamaya itmesine karşın Hikmet Şirin’ in tavrı, her insanın geçmişinin ne kadar önemli olduğunu, her insanın farklı hayatları olduğu gibi farklı yaşam şekilleri de olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda takındığı inatçı tavrı da yapılmaya çalışılan yeniliklerin yüzeysel olduğunu, insanların değerlerine, hayatlarına zarar vermekten ibaret olduğunu yansıtmaktadır. İnsanların en değerli kazanımlarının geçmişleri, hatıraları olduğunu, insanı insan yapan bu değerlerin silinip atılamayacağını ve bu değerlerin insanların sahip olduğu en değerli şey olduğunu göstermektedir. İnsanların hayattan gittikçe uzaklaşmaları, yaşadıkları çevrenin ve doğanın farkında olmamaları yapıtta eleştirilmektedir. “... göğe çekildiniz artık, evden işe, işten eve de havadan, uçak ile gidiyorsunuz çoğu zaman;

kısacası, Siz artık bu ülkede yaşamıyorsunuz'' (Yücel, 111) Eleştirilen bu yaşam, insanların çevrelerini görememelerine, hayatı anlamsız bir şekilde yaşamalarına neden olmaktadır.

Hikmet Şirin'in direnişi, bütün bu yozlaşmanın karşısında olduğunu, hayatı anlamlı kılabilmek, yaşadığını fark edebilmek için çevreyi görmek, incelemek, geçmişine, hatıralarına sahip çıkmak gerektiğini yansıtmaktadır. Tarih boyunca da bakıldığında toplumları kendi istedikleri yönde şekillendirmeye çalışan "*Mevlüt Ağa*" gibi "*Temel Diker*" gibi insanlar hep olmuştur. Çoğu zaman da o toplumları bir felaketin içinde götürmüşlerdir. Ama o toplumların içinde de eninde sonunda bir Hikmet Şirin çıkmış ve güçlü görünenlerin karşısında insanı insan yapan değerlerin gücünü ortaya koymuştur.

Yazar, "*Yılkı Atları*" nı dan yola çıkarak "*Yılkı İnsanları*" nı yansıtmış yani, bakımları masraflı olarak daha doğrusu yük olarak kabul edildiğinde doğaya salıverilerek kendi hallerine terk edilen, ihtiyaç halinde ise sağ kalanlarının tekrar kullanıldığı yılkı atlarından yola çıkarak, işe yaramadıkları, varlıklarının topluma yük kabul edildikleri için toplumdan uzaklaştırılan ve doğada kendi başlarına yaşam mücadelesi ile baş başa bırakılan insanların yani yılkı insanların da bir gün yeter diyebileceklerini ve Can Tezcan gibi insanların da o gün yaşadıkları çelişkiyi fark edeceklerini, sahip oldukları şeyleri kaybetme pahasına vicdanlarını ve insani duygularını dinleyerek bu yeter diye mücadele edecek insanların yani uçaktan şehre girmekte olan yılkı insanlarını fark edince kendini güvende hissetme, kaçma yerine geri dönebileceğini yapıtın sonunda vermiştir.

Yapıtta, varlıkların absürt (sıra dışı) özelliklerle yeniden tasviri ile dünyaya ait olmayan bir olgu haline getirilme sanatı olan Grotesk sanatı "*Yılkı İnsanları*" nı da kullanılmıştır.

SONUÇ

Yapıtta toplumla uyumlu olmayan bir “Modernleşme” hareketi açıklanmıştır. 2073 Yılında yaşananlar ile aslında bugün toplumun gelişimi ve dönüşümünde rol alanların hedefleri doğru olmasa sonuçların ne olabileceği anlatılmıştır. Doğanın yok edilmesi ve artık “Yüzme”nin bile geçmiş anılarda kalması “Gökdelen” ile simgelenen teknolojik gelişmenin ve modernleşmenin yanlış anlaşılması ve uygulamasının bir sonucudur. Yapıtta, bir şehri içinde yaşayanlardan bağımsız binaların hizaya getirilmesi olarak dönüştürmek hırsıyla, çıkarları için “Yargının Özelleştirilmesi”ni bile kullanabilecekleri gösterilmiştir. Modernleşme, toplumu oluşturan bireylerin mutluluğunu ve refahını hedeflemediğinde, toplumun geçmişine ve değerlerine saygılı olunmadığında, toplumda egemen olan odakların kendi hırsları, tutkuları ve menfaatlerini öne çıkarmaları durumunda da Hikmet Şirin gibilerinin evleriyle yok olabileceği ama her şeye rağmen toplumun da bir gün “*Modernleşme*” altında yapılan “*Yozlaşmaya*” tepki verebileceği Yapıt’ta anlatılmıştır.

KAYNAKÇA

Yücel, Tahsin. GÖKDELEN. İstanbul, Can Sanat Yayınları, 2007